

A MAGYAR NEMZETESZME ÉS A KISEBBSÉGI KÉRDÉS.

Az állami berendezkedés kétséget kizárólag befolyással van valamennyi állam területén lakó emberre. Mivel e berendezkedés szorosan összefügg a lakosság nemzeti öntudatával, pontosabban mondván az egyesek lelkében élő és a törvényekben kifejeződésre jutó nemzeteszmevel, azt mondhatjuk, hogy a kisebbségi kérdés kezelése is függ a nemzeteszmetől. Ahol nagyon szűkre fogják a nemzet fogalmát, ott igen sok lesz a nemzet kebeléből kiteszított ember és sok lesz a másodrangú, vagy még annál is mostohább sorsot elviselő, viszont a nemzeteszmenek tágítása szélesebb rétegek számára teszi lehetővé a zavartalan életet és érvényesülést. Ugyancsak lényegesen módosítja az egyes emberek államban való helyzetét a nemzet fogalmának meghatározása, így igen nagy különbség, vajjon a vérbeli származást, nyelvet, a nemzettel való együttérzést stb. fogadják-e el döntő tényezőnek.

A tágabb értelmű nemzetfogalom — hacsak nem nyit túlságosan tárt kaput az újabban asszimiláltaknak és beszivárgottak (ami veszélyeztetheti a nemzeti tradíció megőrzését) — végeredményben véve a nemzet erejét növeli, színesebbé és szélesebb perspektívájúvá teszi a nemzetet, ami szellemi emelkedést biztosít, s az erkölcsi igazságérzetet is erősíti.

Ha a magyar nemzeteszmé fejlődését és időnként való módosulását vizsgáljuk, akkor azt vesszük észre, hogy Szent Istvántól kezdve mindig a szélesebb nemzeteszmé érvényesült. Ha időnként idegen befolyás alatt el is fordultunk ettől, mindmáig fennmaradt a hamisítatlan szentistváni állameszmé és olyan szorosan hozzátartozik a magyar lényegéhez, hogy ettől nem is tudnánk saját lényegünk megtagadása nélkül elszakadni.

Érdemes megvizsgálunk: 1. Mi a magyar nemzeteszmének lényege, 2. hogyan fogták fel a történelem folyamán, 3. milyen felfogás vált az országnak előnyére, illetve hátrányára.

Szent István előttről nem lehet a magyar nemzeteszmét származtatni, Szent István eszméje pedig ma is él, a folytonosság tehát megvan, ami azonban nem zárja ki azt, hogy átmenetileg ne szakadtak volna el tőle, vagy bizonyos intézkedésekben ne kerülhettek volna a szentistváni eszmével ellentétbe. A mai történettudomány fiatalabb művelői között egyike a legmélyebben gondolkodó magyar nacionalistáknak J^óo Tibor, aki két munkájában is („A magyar nemzeteszmé“, „Magyar nacionalizmus“) foglalkozott ezen fontos kérdéssel. J^óo Tibor sokféle nacionalizmussal foglalkozott, pl. az amerikaiat is vizsgálta, a nyugatit pedig szembeállította a magyarral. Érdemes tehát gondolatait kissé közelebből méltatunk — minthogy a magyar nemzeteszmét saját tradíciónk szem előtt tartásával részletezte, másrészt a magyar nemzeteszmé történeti fejlődését mérlegre tette, annak előnyös vonásait kidomborította, de ugyanakkor nem vonakodott annak ideiglenes eltévelyedéseit sem megbélyegezni.

A mai időkben sokan a fajjal igyekeznek a nemzetet azonosítani. J^óo Tibor szembeszáll ezzel a felfogással, hiszen: „Biológiailag, mai szóhasználatnál élve, fajilag már eredetileg keresztezett volt az a közösség, melyből a magyarság emberanyaga kikerült.“ (A magyar nemzeteszmé 48. lap.) De nemcsak a fajiság ilyen értelmű fennállását, hanem gyakorlati erejét is tagadja: „A magyar nemzetet nem a vér, nem a nyelv, nem az államiság teremtette meg, hanem egy merőben szellemi tényező.“ (54. lap.) Ezek azonban nagyrészt negatív megállapítások, melyek igazolhatók adatokkal, de nem elegendők a lényeg megállapításához. Ha nem a biológiai közösség, nem a faj volt az, ami a nemzetet ezer éven át fenntartotta, akkor kellett más erőtényezőnek lennie. Ezeket is megjelöli J^óo Tibor éppen magyar vonatkozásban. „Mind a népnek, mind a nemzetnek lényegét abban kell látnunk, amit szellemének, géniuszának szoktak nevezni s ami bizonyos alapvető, az egész szellemi életre, erkölcsre, művészetre, világszemléletre, vallásosságra kiterjedő magatartást jelent.“ (u. o. 180. lap.) Vagyis a vérrel szemben a szellem a döntő tényező, amit a gyakorlati tapasztalat is igazol. Ennek természetesen nem kell hangos kifejezést adni, ez csendes, állandó, de hű munkában is megnyilvánulhat. (Sőt sokszor a hangos hazafiaknak érzése nem számottévő, hanem magyarságukból előnyt szeretnének saját személyük részére biztosítani. (Negatív vonásként jelöli még meg J^óo Tibor a földet is a vér mellett, mely szintén nem részesíthető misztikus tiszteltben. (183. lap.) A népiség sem azonos e felfogás szerint a nemzettel, utóbbi magasabbrendű és öntudatos. Előbbi

hagyomány és teljesültség, utóbbi hivatás és feladat. (184. lap.) Nemzet akkor létesül, amikor már nemcsak az egyén, hanem a közösség is felelős. (189. lap.)

Ha az elmondottakban megragadtuk a magyar nemzeteszmé lényegét, akkor nem kerülhetünk zsákutcába és tisztánlátásunkat nem fogják hamis elméletek elhomályosítani. Jóó Tibor szerint általában megvolt a történelem folyamán tisztánlátásunk, bizonyos időszakban azonban ez elhomályosult, ami ártalmunkra volt. Ennek megvilágítására szembeállítja a magyar nacionalizmust az újkori nyugati nacionalizmussal. Szent Ágoston „Civitas Dei“-jének tagja minden keresztény, benne az univerzalizmus túlszárnyalt mindenféle partikularizmust, majd az ezt felváltó racionalista kozmopolitizmussal szemben később jelentkezett a középkori szellemmel lényegesen szembenálló nacionalizmus. A magyar nacionalizmus bizonyos időszakban a rendhez volt kötve. Teljes beolvadás nélkül lettünk európaiak is, itt nincs rokonunk. (E helyen Jóó Tibor állítását kétségbe lehet vonni, különösen akkor, ha a Balti államokkal ápolt rokonságra gondolunk. Tény azonban, hogy az évszázados kulturális hatásokat nem rokon nemzetektől kaptuk.) A renaissance időtáján felébredt a szittya öntudat, Mátyás halála után azonban — a körülmények hatása folytán — nacionalizmusunk védekező jelleget öltött. A XVIII. században (amit Jóó Tibor „Magyar nacionalizmus“ című munkájában „Az idegen nacionalizmus Magyarországon“ fejezetben jegyez fel) olyan nacionalizmus jutott nálunk felszínre, melyben sem Szent István szelleme, sem az Aranybulla, sem Mátyás imperializmusa nem szerepelt. Ekkor oltották a bomlás csíráit a nemzetbe. Végigtekintve az egész történelmet pedig azt kell megállapítanunk, hogy Mohács jelentett választóvonalat a magyar életben, hiszen a Mohács előtti és utáni magyar egészen más. Ha az Árpádok nem hálnak ki, előbb megvan Magyarországon a keret, melyet nyugaton csak erőszakos harcok árán hoztak létre. (Magyar nacionalizmus 316. lap.) Ez azonban már csak történeti emlék, az Árpádok további esetleges uralmának megítélésére hiányzik ma minden alap.

Az egész magyar nacionalizmusról szóló értékelést megtaláljuk Jóó Tibornál. Megállapítja, hogy az első évszázadok kalandozásai nem születtek jó vért, de a nemzet sietett ezt jóvátenni. A hódító ősmagyarból engedelmes lett. (Ez lényegében véve nem más, mint: „A kard szerezte meg, de a kereszt tartotta fenn“ megállapítás.) Ezzel szemben a nyugati nacionalizmus befolyása káros, mely nem vált a magyarság előnyére. Amit sokan károsnak tartanak (t. i. földrajzi helyzetünket), azt előnyösnek mondja, azt hangsúlyozván, hogy akár nyugatabbra, akár keletebbre telepedtünk volna le, már régen beolvadtunk volna és ma nem lenne Magyarország. Mi védjük meg Európában a kereszténységet. Ha vállaljuk az ősi magyar nacionalista zászló kibontását (tehát nem a nyugatit!), Magyarország még virágzó időszak előtt áll.

A magyar nemzeteszmé körülírása után pontosan megállapíthatjuk a magyar kisebbségi kérdés kezelésének módját is. E tekintetben Jóó Tibor is azon az úton halad, melyet Szent István eszméjének átértői már hosszabb időszak óta magukévá tettek. Két eszmé ellenkezik Szent István szellemével: az erőszakos asszimilálás és az idegenek kiutasítása. Ha bármelyiket is huzamosabb ideig magáévá tette volna Magyarország, már elpusztultunk volna. Szent István a többnyelvű birodalmat tartotta szem előtt, a magyar korona szimbóluma is ebből indult ki, hiszen sosem kizárólag magyar nyelvűeket akart egyesíteni. Kiutasításokat sem látunk a magyar történelem folyamán, a múlt században és e század elején mutakozó tömeges kivándorlások inkább az elhibázott gazdaságpolitikának voltak megnyilvánulásai, amiben az idegen szellemnek is része volt, de nem fakadt gyűlöletből.

A kisebbségi kérdés nem nehezítheti meg Magyarország jövőjét. A trianoni Magyarország idején nem volt kisebbségi problémánk, most azonban e kérdés újból előtérbe lépett. Az országgyarapító *Teleki* Pál miniszterelnök azonnal felismerte, hogyan kell e kérdést kezelni. Mindig nyomatékosan hivatkozott Szent István szellemére, kiemelvén, hogy ez nem jelszó, aki pedig jelszónak használja, az megszenteltségteleníti.

Ha a háborús idők nem is alkalmasak a kisebbségi kérdés megoldására, már most kell tisztán látnunk e tekintetben, mert csak határozott célkitűzés esetén tudjuk a háború utánra megmenteni a magyar néprajzi határokat túlhaladó szentistváni többnyelvű birodalom egységét. A szentistváni birodalom lényege tulajdonképpen az, hogy magyar jelleggel, a magyar lélek felsőbbségével egyesítse a szent korona jogara alatt mindazokat, akik hűségüket a szentistváni birodalommal szemben kétségkívül bebizonyították. A koronán a kereszt is látható, a keresztény jelleg tehát hozzátartozik a szentistváni eszméhez, de természetesen meg kell őrizni az eredeti kettőskereszt jellegét mindenféle torzítással szemben.

Részletkérdések megoldása valóban nem várható a mai forrongó Európában. Új európai rend van kialakulóban. Az első világháború előtti Európa épen úgy a múlté, mint a páriszkörnyéki békék Európája. Hogy szellemét, gazdasági jellegét tekintve a jövő más lesz, mint a múlt, azt senki nem vonhatja kétségbe. Részletkérdéseket megoldani csak akkor lehet, ha egyszer a keret kialakult. A keretnek azonban olyannak kell lennie, hogy alkalmas legyen a részletkérdések megoldására.

Az új európai rendből tehát nem maradhat ki a szentistváni birodalom. Olyan ezeréves birodalomnak kell ennek lennie, mely megőrzi a szentistváni jelleget, magyar felsőbbséggel, keresztény szellőmben, de otthont és kenyert nyújtva mindenkinek, aki Szent István országában élni akar és azt becsülettel akarja szolgálni. Ez a szellem jutott már akkor kifejeződésre, amikor Kárpátalja visszakerülésekor először nem magyar nyelvű lakosság került a magyar állam keretébe, ezt akarjuk minden nem magyar anyanyelvűvel szemben érvényesíteni. De kíméletlenül vissza kell minden olyan törekvést utasítanunk (ha magyar anyanyelvű és származású ember is propagálná), ami a szentistváni szellemmel ellenkezik, ami a magyar nemzeteszmével össze nem fér és végeredményben véve nemzetünknek ártalmára válik. E szellemben kívánunk tovább élni, kisebbségeinket megőrizni, a nyugodtabb időkben pedig politikai és gazdasági kérdéseinket úgy megoldani, hogy a megoldás a magyar szent korona szellemével ne ellenkezzék.

Sármánci Sándor dr.